

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΙΣ ΑΜΥΝΕΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΥΣ ΕΧΘΡΟΥΣ ΤΗΣ*

*Γιώργος Χ. Σωτηρέλης
καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου
στο Πανεπιστήμιο Αθηνών*

*Το κείμενο αυτό είναι επεξεργασμένη μορφή εισήγησης στην εκδήλωση που διοργάνωσε στις 14.10.2013 η ΔΗΜΑΡ, στο Θέατρο «Γκλόρια», με θέμα: «Η Δημοκρατία δεν απειλείται»

Το θέμα της σημερινής εκδήλωσης [«Η Δημοκρατία δεν απειλείται»] θέτει αναμφίβολα σειρά επί μέρους ερωτημάτων, που άπτονται της προστασίας της σύγχρονης Δημοκρατίας απέναντι στους εχθρούς της. Θα εστιάσω και θα προσπαθήσω να απαντήσω σε τρία από αυτά, τα οποία κατά την άποψή μου βρίσκονται στην καρδιά του σχετικού προβληματισμού:

Πρώτο ερώτημα:

- ***Πως απαντά η Δημοκρατία στις προκλήσεις για βίαιη κατάλυσή της;***

Η απάντηση κατά την άποψή μου είναι απλή:

Η Δημοκρατία είναι ένα ανεκτικό πολίτευμα, το πλέον ανεκτικό απέναντι στους εχθρούς της, και αυτό άλλωστε είναι το μεγάλο συγκριτικό της πλεονέκτημα σε σχέση με όλα τα άλλα. Ανέχεται, ειδικότερα, κάθε κριτική, ακόμη και την πλέον ριζοσπαστική ή ανατρεπτική, χωρίς να ποινικοποιεί και να διώκει τις αντίθετες απόψεις και φωνές αλλά και χωρίς να περιχαράκωνεται αυτάρεσκα σε κατεστημένες αρχές και αντιλήψεις, κλείνοντας τα μάτια ή βάζοντας το κεφάλι στην άμμο σε σχέση με τις κοινωνικές και πολιτικές αμφισβητήσεις. Η Δημοκρατία οργανώνει την νομιμοποίηση, την άσκηση και τον έλεγχο της εξουσίας αλλά δεν αποκλείει και τον αντιεξουσιαστικό λόγο, αρνούμενη ιδίως να ενδώσει στον καθεστωτισμό και τον αυταρχισμό. Και αυτό βέβαια επιβάλλεται, ακόμη περισσότερο, σήμερα, με δεδομένο ότι η κρίση έχει κλονίσει συνθέμελα όλες σε παγιωμένες βεβαιότητες, επιβάλλοντας αναστοχασμό και περισυλλογή.

Ωστόσο, η Δημοκρατία δεν είναι και δεν πρέπει να είναι ασθενές πολίτευμα. Η αμφισβήτηση και η κριτική έχουν ορισμένα απαρέγκλιτα όρια, που αφορούν την ίδια την αυτοπροστασία της απέναντι στους εχθρούς της. Όταν λέμε αυτοπροστασία, δεν εννοούμε βέβαια, θα το επαναλάβω, ούτε το πολιτικό σύστημα καθεαυτό ούτε, ακόμη περισσότερο, τις κατεστημένες πολιτικές δυνάμεις που το υπηρετούν. Εννοούμε, όμως, σε κάθε περίπτωση, το πλαίσιο των θεσμών και των διαδικασιών που οριοθετούν την οργάνωση της πολιτικής ζωής με βάση τις αρχές της λαϊκής κυριαρχίας και της πολυφωνίας, σε ευθεία συνάρτηση, βέβαια, όπως θα δούμε στη συνέχεια, και με την αρχή του κράτους δικαίου.

Όταν λοιπόν οι προκλήσεις απέναντί της αγγίζουν αυτόν τον σκληρό πυρήνα, η Δημοκρατία μπορεί και οφείλει να απαντήσει. Και έχει τη δύναμη να απαντήσει. Πρώτον, διότι διαθέτει ένα ισχυρότατο θεσμικό οπλοστάσιο, όπως αποδείχθηκε από τις πρόσφατες εξελίξεις.

Δεύτερον, δε, διότι έχει και την δυνατότητα να ανανεώνει το θεσμικό της οπλοστάσιο, κατά τέτοιον τρόπο ώστε να δίνει συγκεκριμένες και καίριες απαντήσεις στις συγκεκριμένες προκλήσεις, όπως αυτές εμφανίζονται κάθε φορά. Αυτό, ιδίως, είναι το σημείο στο οποίο σκοπεύω να επιμείνω, με κάποιες συγκεκριμένες προτάσεις. Πριν όμως το κάνω, θα ήθελα να σχολιάσω και ένα δεύτερο ερώτημα το οποίο έχει κατά την άποψή μου ιδιαίτερη σημασία:

- ***Ποια είναι τα όρια της αντίδρασης της Δημοκρατίας απέναντι στους εχθρούς της;***

Το θέμα τέθηκε με ιδιαίτερη έμφαση από πολλές πλευρές, με τις πολλές επιφυλάξεις και μεμψιμοιρίες που εκφράστηκαν το τελευταίο διάστημα ως προς τις διαδικασίες που ακολουθήθηκαν. Αναμφισβήτητα, στο ζήτημα της αρχής δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η όποια απάντηση της Δημοκρατίας πρέπει να δίδεται κατά τέτοιον τρόπο ώστε αυτή να μην αρνείται τον εαυτό της και τα στοιχεία που συνιστούν την πεμπτουσία της, σε κάθε δε περίπτωση με απαρέγκλιτη τήρηση των συνταγματικών κανόνων και επιταγών που εξειδικεύουν την αρχή του κράτους δικαίου, την οποία πρέπει να προστατεύσουμε σαν κόρη οφθαλμού. Από τη σκοπιά αυτήν πράγματι υπάρχουν ορισμένα ζητήματα ανοιχτά σε μια καλόπιστη κριτική και ιδίως όσα σχετίζονται:

Πρώτον, με την παραβίαση, τόσο από την κυβέρνηση όσο και από τα Μέσα Ενημέρωσης, του τεκμηρίου αθωότητας, το οποίο πάντως, είναι σχετικοποιημένο πλέον, με βάση την νέα ρύθμιση του άρθρου 43 παρ. 1 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, για την έναρξη της ποινικής δίωξης (κι αυτό ισχύει βέβαια, πολύ περισσότερο, σε περιπτώσεις προσωρινής κράτησης ή περιοριστικών όρων).

Δεύτερον, με την θεσμικά απαράδεκτη και πολιτικά κατευθυνόμενη μετάδοση, από όλα τα Μέσα Ενημέρωσης –ιδίως δε από τα ραδιοτηλεοπτικά– όχι μόνον σημαντικών καταθέσεων μαρτύρων αλλά και διαλόγων και στοιχείων που είναι προϊόν –νόμιμων ελπίζω– υποκλοπών.

Από εκεί και πέρα, πάντως, μου έχει κάνει εντύπωση η ένταση ορισμένων αντιδράσεων για άλλες πτυχές της διαδικασίας που ακολουθήθηκε. Και δεν αναφέρομαι βέβαια σε διάφορους τηλε-δικηγόρους, με μάλλον ιδιοτελή κίνητρα, αλλά σε εκπροσώπους της πολιτικής, της επιστήμης και της δημοσιογραφίας, που διαμορφώνουν ή έστω επηρεάζουν την κοινή γνώμη. Πράγματι, δεν είναι δυνατόν να μην αναρωτηθεί κανείς για τις αντιρρήσεις που ακούστηκαν ως προς το ότι δεν ζητήθηκε η άδεια της Βουλής για τις διώξεις. Όχι μόνον γιατί το Σύνταγμα εξαιρεί ρητά τα αυτόφωρα κακουργήματα, όπως αυτά οριοθετούνται στο ποινικό δίκαιο, αλλά και διότι οι περισσότεροι από τους αντιδρώντες διερρήγγυαν όλο το προηγούμενο διάστημα τα μιάτιά τους για τα προνόμια των βουλευτών, σε σχέση με τους κοινούς θνητούς, με ιδιαίτερη μάλιστα έμφαση στο ζήτημα της βουλευτικής ασυλίας...

Δεν αντέχω δε στον πειρασμό να επισημάνω ότι ορισμένοι από αυτούς, που δείχνουν τόσο υπερευαίσθησια για την τήρηση των συνταγματικών κανόνων, στην χειρότερη περίπτωση πρωτοστάτησαν και στην καλύτερη εποίησαν την νήσσαν ως προς τον χαρακτηρισμό των εγκλημάτων της 17 Νοέμβρη ως κοινών εγκλημάτων ενώ ήταν φανερό, τουλάχιστον κατά την άποψή μου, ότι μεγάλο μέρος των εγκλημάτων τους, ιδίως των αρχικών, ήταν ο ορισμός του πολιτικού εγκλήματος...

Και το ίδιο ισχύει βέβαια, για να μην υπάρξουν παρανοήσεις, και για πολλά από τα εγκλήματα της Χρυσής Αυγής, ιδίως δε για αυτά που συνδέονται με τα άρθρα 134 επ. του Ποινικού Κώδικα, («Προσβολές του Πολιτεύματος»), ως προς την εφαρμογή των οποίων επίσης δεν κατανοώ τις επιφυλάξεις: λες και δεν έχουμε να κάνουμε με ένα κόμμα, που όχι μόνον είναι δύο σε ένα, σαν τον Ιανό, αποτελώντας ταυτόχρονα πολιτική και εγκληματική οργάνωση, αλλά και που ταυτόχρονα συμπυκνώνει, με περισσό θράσος και ανυπόκριτη αλαζονεία, σχεδόν όλες τις δυνατές εκδοχές του ολοκληρωτισμού. Το αποκορύφωμα βέβαια είναι η πλέον αποκρουστική αναφορά της Χρυσής Αυγής, ο ναζισμός. Ωστόσο, δεν πρέπει να παραβλέψουμε ότι ταυτόχρονα έχει βγάλει και επισείει, σαν απειλή και σαν φόβητρο, όλους τους σκελετούς από τα ντουλάπια της ελληνικής ιστορίας. Από την Τετάρτη Αυγούστου μέχρι την Χούντα και από τους δωσίλογους της Κατοχής μέχρι τους ταγματασφαλίτες και τους γερμανοτσοβιάδες, το σταθερό σημείο αναφοράς τους είναι ένα: οι αρνητές και οι πολέμοι της Δημοκρατίας ...

Τέλος, μου φαίνονται ακατανόητες και κάποιες άλλες επιφυλάξεις, που δεν αφορούν ευθέως τη διαδικασία που ακολουθήθηκε αλλά τα παραγωγικά της βουλήσεως αίτια. Οι επιφυλάξεις αυτές εστιάζονται στα ακόλουθα ερωτήματα: Γιατί τώρα; Τόσον καιρό τι έκανε η κυβέρνηση και ιδίως η Νέα Δημοκρατία απέναντι στην Χρυσή Αυγή; Ποιες σκοπιμότητες υποκρύπτονται πίσω από την ξαφνική της αφύπνιση και ενεργοποίηση;

Η αφετηρία, βέβαια, αυτών των επιφυλάξεων δεν απέχει πολύ από την πραγματικότητα. Είναι φανερό και αποδείχθηκε με διάφορους τρόπους ότι η στάση της Νέας Δημοκρατίας απέναντι στην Χρυσή Αυγή ήταν εξ αρχής αμφίθυμη και προβληματική, καθώς καθοριζόταν από μικροπολιτικούς σχεδιασμούς και μικροκομματικές ιδιοτέλειες, ενίοτε δε και από εκλεκτικές ιδεολογικές συγγένειες... Αδράνεια, ανοχή, λειτουργία συγκοινωνούντων δοχείων της Χρυσής Αυγής με κρατικούς μηχανισμούς, συνθέτουν ένα πάζλ ευθυνών, με αποκορύφωμα την στάση της απέναντι στο αντιρατσιστικό νομοσχέδιο, για το οποίο ήδη ακούσθηκαν πολλά και εμπεριστατωμένα.

Ωστόσο, ακόμη και με δεδομένη αυτήν την στάση της ΝΔ, πρέπει να θέσουμε ευθέως το ερώτημα: Δηλαδή τι έπρεπε να γίνει όταν επιτέλους η Κυβέρνηση αποφάσισε να κινηθεί. Να μεμψιμοιρούμε, αρνούμενοι να συμπράξουμε ενεργά, ο καθένας από το μετερίζι του, μηρυκάζοντας διαρκώς όλα όσα δεν έγιναν προηγουμένως και επαναλαμβάνοντας θεωρίες συνωμοσίας; Λυπάμαι αλλά μια τέτοια στάση μου φαίνεται εντελώς ανιστόρητη και αντιδιαλεκτική, ιδίως όταν αφορά πολιτικές δυνάμεις. Η πολιτική, ως γνωστόν, δεν ασκείται σε συνθήκες θερμοκηπίου, όπως ιδίως νομίζουν πολλοί συνάδελφοί μου, που αρέσκονται σε αφ' υψηλού θεωρήσεις. Διαμορφώνεται μέσα στην ζέουσα εθνική ευρωπαϊκή και διεθνή πραγματικότητα, με πολλαπλούς, ποικίλους και συχνά αστάθμητους και αλληλοσυγκρουόμενους επηρεασμούς και καθορισμούς. Όταν δε προκύπτει, έστω και μέσα από αντιφάσεις εντάσεις και πιέσεις, ένα σωστό αποτέλεσμα, το πρώτο, νομίζω, που πρέπει να κάνουμε, είναι να επικροτούμε και να στηρίζουμε αυτό το αποτέλεσμα, χωρίς μιζήριες και ήξεις αφήξεις. Πάντα υπάρχει χώρος για κριτική, η οποία πρέπει να ασκείται χωρίς εκπτώσεις και συμβιβασμούς. Αρκεί αυτό να γίνεται στην κατάλληλη συγκυρία και με τον κατάλληλο τρόπο ώστε όχι μόνον να μην είναι τροχοπέδη αλλά, αντίθετα, να είναι θετική και εποικοδομητική.

Και προχωρώ στο τρίτο ερώτημα στο οποίο κυρίως θα ήθελα να επιμείνω:

- ***Μπορεί ένα κόμμα, που ταυτόχρονα είναι εγκληματική οργάνωση και στοχεύει στην ανατροπή του πολιτεύματος, να κατέρχεται στις εκλογές;***

Πρόκειται για ένα καίριας σημασίας ερώτημα, το οποίο με τον ένα ή τον άλλο τρόπο απασχολεί όλους τους πολίτες. Είναι φανερό ότι στον μέσο πολίτη φαίνεται ακατανόητο πως είναι δυνατόν ένα κόμμα να κατέρχεται στις εκλογές, ενώ η ηγεσία και αρκετοί βουλευτές του τελούν σε καθεστώς προσωρινής κράτησης για συγκρότηση εγκληματικής οργάνωσης, ενδεχομένως δε και για προσβολές του πολιτεύματος. Το ίδιο δε ερώτημα αφορά και ατομικά την εκλογιμότητα των συγκεκριμένων βουλευτών.

Στην περίπτωση αυτή η απάντηση είναι δύσκολη, τόσο de Costituzione lata όσο και de Costituzione ferenda. Ας τα δούμε συγκεκριμένα, και κατ'ανάγκη σχηματικά και ελλειπτικά:

Α. Με βάση το ισχύον Σύνταγμα, δεν νοείται απαγόρευση της λειτουργίας κόμματος με απόφαση δικαστηρίου, όπως ισχύει σε άλλες έννομες τάξεις. Το θέμα συζητήθηκε και απορρίφθηκε όταν ψηφίστηκε το ισχύον Σύνταγμα και έκτοτε δεν υπήρξε κάποια αλλαγή, παρά το ότι υπήρξαν κατά καιρούς σχετικές προτάσεις. Διαφορετικά όμως τίθεται το ζήτημα ως προς την κάθοδο σε εκλογές, τουλάχιστον κατά την άποψή μου. Όπως είναι γνωστό, το άρθρο 29 του Συντάγματος θέτει ως προϋπόθεση για την συνταγματική λειτουργία ενός κόμματος το «να εξυπηρετεί», με «την οργάνωση και την δράση του... την ελεύθερη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος».

Έως το 2002 η διάταξη αυτή εξειδικευόταν με συγκεκριμένη ρύθμιση του ν.δ. 59/74, που έθετε ως προϋπόθεση, για την ανακήρυξη κόμματος, την ρητή δήλωσή του ότι δεν αποβλέπει στην βίαιη κατάλυση της έννομης τάξης και στην ανατροπή του δημοκρατικού πολιτεύματος. Το διάταγμα αυτό θεσπίστηκε πριν από την ψήφιση του Συντάγματος του 1975 αλλά ίσχυσε έκτοτε για 27 χρόνια, άρα θεωρήθηκε συμβατό με το Σύνταγμα, παρά τις όποιες επιφυλάξεις, που εκφράσθηκαν κατά καιρούς στον χώρο της πολιτικής (ιδίως από κόμματα της Αριστεράς) αλλά και της επιστήμης. Το δεδομένο δε, από αυτήν την περίοδο, είναι ότι υπάρχει προηγούμενο τριών κομμάτων που δεν ανακηρύχθηκαν (το 1994), διότι αρνήθηκαν να υποβάλουν αυτή τη δήλωση.

Με τον εκλογικό νόμο του 2002 η ρύθμιση του ν.δ. καταργήθηκε και η δήλωση πρέπει πλέον να επαναλαμβάνει απλώς την προαναφερθείσα διάταξη του άρθρου 29 του Συντάγματος περί εξυπηρέτησης της ελεύθερης λειτουργίας του δημοκρατικού πολιτεύματος. Ωστόσο, και υπό αυτή τη ρύθμιση ο Άρειος Πάγος αρνήθηκε να ανακηρύξει κόμμα, και μάλιστα με τον τίτλο «Νέο Φασιστικό Κόμμα», επιτρέποντας απλώς στον αρχηγό του να κατέλθει ως μεμονωμένος υποψήφιος. Με βάση λοιπόν τα ανωτέρω ερωτάται:

Τι θα εμπόδιζε τον νομοθέτη να επανέλθει στις ρυθμίσεις του ν.δ. του 1974, προσθέτοντας ως τρίτη προϋπόθεση –πέραν της βίαιης κατάλυσης της έννομης τάξης και της ανατροπής του δημοκρατικού πολιτεύματος– και την μη καταδίκη της ηγεσίας ενός κόμματος για συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση; Κατά την άποψή μου τίποτε, τουλάχιστον από συνταγματική άποψη.

Τι θα σήμαινε όμως μια τέτοια ρύθμιση ως προς την «Χρυσή Αυγή». Πρώτον ότι θα αναγκασθεί να κάνει συγκεκριμένη «δήλωση δημοκρατικών φρονημάτων», για να θυμηθούμε τη «δήλωση κοινωνικών φρονημάτων» που οι ομοϊδεάτες τους είχαν επιβάλει, μετά τον εμφύλιο, στον ελληνικό λαό. Αυτό βέβαια, μπορεί να πει κανείς, θα έχει μόνο συμβολική αξία, διότι κατά πάσα πιθανότητα θα υπογράφονται τέτοιες δηλώσεις. Ωστόσο, και αυτή είναι η διαφορά, οι δηλώσεις δεν θα αρκούν για την ανακήρυξη αν έχει υπάρξει καταδίκη της ηγεσίας του για «προσβολή του πολιτεύματος», κατά τα άρθρα 134 επ. του Ποινικού Κώδικα, διότι θα τεκμαίρεται ψευδής και άνευ ουσίας. Άρα στην περίπτωση αυτή το κόμμα δεν θα κατέρχεται στις εκλογές, ανεξαρτήτως δήλωσης, και το ίδιο θα συμβαίνει αν η ηγεσία του ενέχεται αποδεδειγμένα –με πρωτόδικη τουλάχιστον καταδίκη– στην συγκρότηση εγκληματικής οργάνωσης, ή και στην διάπραξη ειδεχθών εγκλημάτων, με ρατσιστικό κίνητρο, όπως θα μπορούσε να ορίζει ένας νέος αντιρατσιστικός νόμος, που πλέον είναι πράγματι απαραίτητος και για ουσιαστικούς αλλά και για συμβολικούς λόγους.

Γνωρίζω βέβαια ότι απέναντι σε μια τέτοια θεώρηση υπάρχουν αρκετές επιφυλάξεις. Οι περισσότερες από αυτές είναι πολιτικού χαρακτήρα και έχουν να κάνουν, κυρίως, είτε με την πολιτική ιστορία της Ελλάδος, που σφραγίσθηκε από τις έντονες διώξεις της Αριστεράς, είτε με την ανεκδιήγητη θεωρία των δύο άκρων, που προβάλλουν τελευταία κύκλοι του κυβερνώντος κόμματος, торπιίζοντας την αναγκαία ενότητα των πολιτικών δυνάμεων απέναντι στον ολοκληρωτισμό, προφανώς για μικροκομματικά οφέλη.

Ωστόσο, οι καιροί έχουν αλλάξει, όσο και αν κάποιος προσπαθούν να ζωντανέψουν τα φαντάσματα του παρελθόντος. Το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Δημοκρατία μας δεν είναι τα κόμματα της ριζοσπαστικής Αριστεράς, παρά τις όποιες τυχόν επιμέρους παρεκτροπές τους, αλλά η Χρυσή Αυγή. Η απάντηση δε σε αυτό δυστυχώς δεν μπορεί και δεν πρέπει να είναι μόνο πολιτική, όπως υποστηρίζεται κατά κόρον. Και τούτο διότι οι κοινωνικές συνθήκες στην χώρα μας, που έχουν όντως συνάφεια με αυτές του γερμανικού μεσοπολέμου, ευνοούν την ανάπτυξη νεοναζιστικών και νεοφασιστικών αντιλήψεων και πρακτικών, ενώ και το πολιτικό μας σύστημα παρουσιάζει έντονα σημάδια παρακμής και αναξιοπιστίας. Επείγει λοιπόν, πέρα από την ποινική, και μια ευρύτερη θεσμική αντιμετώπιση, με επίκεντρο την δυνατότητα να απαγορευθεί η κάθοδος της στις εκλογές, με οποιαδήποτε παραλλαγή. Μια τέτοια απαγόρευση, κατά την άποψή μου, είναι και πολιτικά αναγκαία, για την άμυνα της ίδιας της Δημοκρατίας, αλλά και συνταγματικά εφικτή, με όλες βέβαια τις αναγκαίες εγγυήσεις που μπορούν και επιβάλλεται να αναζητηθούν και να συζητηθούν ειδικότερα ώστε να αποφευχθούν παράπλευρες απώλειες.

Η προσέγγιση αυτή μπορούσε βέβαια να επισφραγισθεί και με μια νέα συνταγματική διάταξη, ενόψει της συνταγματικής αναθεώρησης, η οποία πλέον θα ρυθμίσει ενιαία την δυνατότητα μη ανακήρυξης κομμάτων με τα χαρακτηριστικά της Χρυσής Αυγής και ταυτόχρονα την δυνατότητα κατάργησής τους, ακόμη και αν έχουν ανακηρυχθεί και βρίσκονται σε λειτουργία, με παράλληλη ή και αυτοτελή, κατά περίπτωση, έκπτωση και των βουλευτών από το αξίωμά τους. Αυτό θα γίνεται, πάντως, μόνον αν τόσο το κόμμα καθεαυτό όσο και οι βουλευτές του ατομικά παραβιάσουν τα ακραία όρια ανοχής της Δημοκρατίας απέναντι στους εχθρούς της, σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν. Θα προϋποθέτει, δε, σε κάθε περίπτωση, απόφαση Ανώτατου Δικαστηρίου: είτε του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου, ως Εκλογοδικείου, είτε,

ακόμη καλύτερα, ενός Συνταγματικού Δικαστηρίου, το οποίο ούτως ή άλλως πιστεύω ότι πρέπει πλέον να καθιερωθεί.

Με άλλα λόγια, η Δημοκρατία πρέπει να αποδείξει έμπρακτα, με καλοζυγισμένες κινήσεις και πρόσφορες ρυθμίσεις, σε όλα τα επίπεδα, ότι είναι σε θέση να αντιμετωπίσει όχι αυτούς που αντιμάχονται εν γένει το καθεστώς ή το σύστημα αλλά αυτούς που θέλουν να ανατρέψουν με συγκεκριμένες μορφές οργάνωσης και δράσης τα πολύτιμα κεκτημένα της δημοκρατικής μας παράδοσης. Μιας παράδοσης που με τόσο κόπο οικοδομήσαμε, μετά την μεταπολίτευση, και που πρέπει να διαφυλάξουμε με κάθε θυσία, προτάσσοντας –ελαφρά πλην ουσιωδώς παραλλαγμένο – το γνωστό σύνθημα:

«Όχι ελευθερία στους αποδειγμένα και έμπρακτα εχθρούς της ελευθερίας»...